

**Ба Шӯрои диссертациони
6D.KOA-002 назди Донишгоҳи
миллии Тоҷикистон (734025, ш.
Душанбе, х. Рӯдакӣ 17)**

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Шосаидзода Шаҳбоз Шосаид дар мавзӯи «Ташаккул ва инкишофи ҳуқуқи кӯдак дар Тоҷикистон», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.01 –Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимоти ҳуқуқӣ ва сиёсӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ) пешниҳод шудааст (Душанбе, 2020. – 235 с.)

Мубрамияти мавзӯи таҳқиқот Маълум аст, ки қараёни инкишофи шахсияти инсон аз кӯдакӣ оғоз меёбад, бинобар ин ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдак дар ҳар як давраи муайяни таърихи зери тавачҷуҳи махсус қарор дорад. дар аксари маврид ҳамчун масъалаи ҳассос ва тақдирсоз баромад намуда, аз мавқеи дурусти сиёсати давлатдорӣ вобастагӣ дорад. Албатта, дар таърихи тоҷикон кӯдакон табақаи осебпазир ва ба ҳимоя эҳтиёҷманди қомеа эътироф ва мавриди тавачҷуҳи ҳамешагӣ қарор доштанд. Ин масъала бо мавзӯи пешниҳоднамудаи Шосаидзода Шаҳбоз Шосаид алоқамандии зич дорад, чунки омӯзишу эътирофи ҳуқуқи кӯдак дар қараёни пайдоиш ва ташаккули таърихи қадимаи халқи тоҷик нишон медиҳад, ки ба кӯдак ҳамчун қишри ба ҳимоя эҳтиёҷманд муносибат намуда, дар асоси урфу одат ва анъанаҳои ташаккулёфтаи ҳеш манфиатҳои онҳоро ҳифз мекарданд. Аз ҷониби дигар, Ҳуқмати Тоҷикистон баҳри таъмини озодӣ ва ҳифзи ҳуқуқи манфиатҳои кӯдак нақша-чорабиниҳои зиёди ташкилӣ-ҳуқуқиро таҳия ва тадбиқ намуда истодааст. Ислоҳоти ҳуқуқӣ-сиёсӣ дар самти ҳифз ва

ҳимоя намудани ҳуқуқ ва манфиатҳои кӯдакон бо ба даст овардани Истиқлолияти давлатӣ оғоз гардида, пайваста дар ҳолати рушд қарор дорад. Аз ин рӯ, омузиш, таҳлили илмӣ ва пешниҳодоти воқеъию мутобиқ ба талаботи рушди муносибатҳои ҷамъиятӣ дар Тоҷикистон ва ҷаҳон аҳамияти на танҳо илмӣ, балки пеш аз ҳама, зарурати амалӣ дорад ва метавонад таҷрибаи ҳуқуқтатбиқкуниро тақмилу ташаккул диҳад.

Аз ин лиҳоз, омузиши масъала оид ба ҳифзи ҳуқуқи манфиатҳои кӯдакон масъалаи мубрами илмӣ буда, пеш аз ҳама, омӯзиши эътирофи ҳуқуқҳои кӯдакон дар тамаддуни гузашта, бартараф кардани норасоии таърихӣ, рушд ва ташаккули қонунгузорӣ дар ин самтро дорост. Унвончу Шосайдзода Шаҳбоз Шосайд дар рисола ва афтореферати худ ҷанбаҳои дигари мубрамияти мавзӯро пешниҳод ва асоснок кардааст, ки муҳимияти мавзӯро исбот менамоянд.

Соҳтори диссертатсия вобаста ба мақсад ва вазифаҳои таҳқиқоти илмӣ диссертатсия мантиқан ба ҷузъҳо тақсим ва таҳия гардида, аз муқаддима, 2 боб ва 7 зербоб, хулоса, руйхати сарчашмаҳои истифодагардида иборат мебошад.

Боби аввали рисола, ки аз чор зербоб иборат аст, ба масъалаи таърих ва марҳилаҳои ташаккули эътироф ва ҳифзи ҳуқуқи манфиатҳои кӯдакон бахшида шудааст.

Дар боби дуюми рисола, ки аз се зербоб иборат аст, таҳлили қонунгузорӣ дар Тоҷикистони соҳибистиклол мавриди таҳлилу баррасӣ қарор гирифтааст.

Дарачаи навоарӣ ки дар натиҷаи таҳқиқоти диссертатсионӣ ба даст омада ва барои ҳимоя пешниҳод шудаанд. Дар заминаи таҳқиқоти диссертатсионӣ дар умум 12 наwgонии илмӣ таҳия ва барои ҳимоя пешниҳод гардидааст, ки аксарияти онҳо аввалин маротиба дар шакли наwgонӣ пешниҳод шудаанд, аз ин рӯ лоиқи дастгирӣ мебошанд.

1. Дар навгонии якуми диссертатсия оид ба таърихи ҳифзи ҳуқуқҳои кудакон дар тамаддуни тоҷикон диққат ҷалб карда шудааст.
2. Банди дуюми навоариҳо эътирофи ҳуқуқи кӯдак дар тамаддуни Зардуштӣ бахшида шудааст.
3. Дар банди сеюми навгонӣ муаллиф механизми ҳифзи ҳуқуқи манфиатҳои кӯдаконро дар тамаддуни Зардуштӣ мавриди омузиш қарор додааст.
4. Дар банди чоруми навгонӣ эътирофи ҳуқуқи кӯдак дар тамаддуни Исломи, ки ҳуқуқ ба ҳаёт ва саломатиро нисбат ба тамоми кӯдакон, новобаста аз ҷинс, наҷод ва ё баромади онҳо мансуб мебаронад, бахшида шудааст.
5. Дар банди панҷуми навгонӣ ҳуқуқ ба баромади қонунӣ доштани кӯдакон дар Ислом ва қатъи муносибатҳои ғайриникоҳӣ бахшида шудааст.
6. Навгонии шашуми диссертатсия оид ба кафолатҳо ва амалигардонии ҳуқуқи маниаҳои кӯдакон дар давраи мавҷудияти ҶМШС Тоҷикистон бахшида шудааст.
7. Дар банди ҳафтуми навоариҳо оид ба ворид намудани тағйири иловаҳо ба баъзе санадҳои қонунгузори ИҶШС, ки ба занон, оила ва кӯдакон бахшида шудааст, баён намудааст.
8. Дар банди ҳаштуми навоариҳо мафҳуми фарогирӣ кӯдак пешниҳод карда шудааст.
9. Дар банди нӯҳуми навоариҳо муаллиф мафҳуми ҳуқуқҳои кӯдакро пешниҳод кардааст.
10. Дар банди даҳуми навоариҳо муаллиф пешниҳод менамояд, ки Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак чун мақоми мустақил дар алоҳидагӣ аз Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон таъсис дода шавад.

11. Дар банди ёздаҳуми навоариҳо муаллиф пешниҳод менамояд, ки Кодекси кӯдаки Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул карда шавад.

12. Дар банди дувоздаҳуми навоариҳо муаллиф пешниҳод менамояд, ки дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ фанни таълимии ҳуқуқҳои кӯдак ҷорӣ карда шавад.

Пешниҳодҳои манзурнамудаи муаллиф муҳиму рузмарра буда, на танҳо барои донишҷӯи эътирофи ҳуқуқи кӯдакон аз нигоҳи таърихӣ, инчунин дар рушди илми ҳуқуқ ва тақмили қонунгузорӣ дар бахши ҳифзи манфиатҳои онҳо саҳми арзанда мегузоранд. Бинобаар ин аксарияти нуктаҳои навагонҳои диссертатсия навоарӣ дар мавзӯи таҳқиқшаванда буда, асоси кофӣ барои дастгирии муҳаққиқ ба дарёфти дараҷаи илмӣ мебошанд.

Асоснок ва ҳақиқӣ будани хулоса ва пешниҳодҳои таҳқиқот. Навгонӣ, хулоса ва пешниҳодҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар заминаи сарчашмаҳои зиёди илмӣ ва меъёрию ҳуқуқӣ ба таври васеъ методологияи муосири илмиро истифода бурда, ба усулҳои умумии илмӣ ва усулҳои хоси илми ҳуқуқ таъяс шудааст, ки барои таҳияи хулосаю навагонҳои илмии объективона имконият фароҳам оварданд. Махсусан, истифодаи усулҳои таърихӣ – ҳуқуқӣ ва муқоисаи ҳуқуқӣ ба муаллиф шароит фароҳам овардааст, ки як қатор хулосаҳои илмии асоснок пешниҳод намояд.

Аҳамияти илмии диссертатсияи пешниҳодшуда пеш аз ҳама, дар шиносӣ бо таърихи ташаккулу рушд, муайян намудани шахсияти кӯдакон, ҳифзу ҳуқуқи манфиатҳои қонунии онҳо дар тамаддуни тоҷикон ва низоми қонунгузорию имрӯза ифода меёбад. Дар баробари ин, муаллиф кушиш намудааст, ки дар заминаи омӯзиши тамаддуни халқи тоҷик махсусияти эътирофи ҳуқуқҳои кӯдаконро дар марҳилаҳои гуногуни таърихӣ муайян намояд. Дар натиҷаи таҳқиқот пешниҳодҳои

мушаххас барои беҳтар намудани сифати танзими ҳуқукии манфиатҳои кӯдакон роҳҳои ҳалли он пешниҳод карда шудааст. Дар сурати амалӣ шудани пешниҳоду тавсияҳои муаллиф, ки аҳамияти баланди илмӣ доранд, ин навоариҳо барои беҳтар гардидани вазъи ҳимояи ҳуқуку озодиҳо ва манфиатҳои қонунии кӯдакон мусоидат мекунанд.

Аҳамияти амалии таҳқиқоти мазкур дар он низ ҳаст, ки ҳолигиро дар ин самт пурра намуда, дар заминаи он на танҳо таҳқиқоти нави илмӣ ба роҳ монда мешавад, балки барои такмили қонунгузорӣ роҳ кушода, онҳоро барои такмилу ташаккули амалияи давлатдорӣ дар ин самт истифода бурдан мумкин аст.

Таълифоти натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар нашрияҳои илмӣ. Феҳристи маводи ҷопии аспирант баёнғари маҳсулнокии ҷаъолияти муаллиф буда, ӯ дастовардҳои илмии худро ба таври қомил ва ба таври зарурӣ таҳия ва нашр намуда, мавриди омӯзиши муҳаққиқу мутахассисони соҳа гардонидаст.

Натояҷи таҳқиқоти илмии муаллиф дар 4 мақолаи дар маҷаллаҳои илмии дар феҳристи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мавҷудбуда ва 6 мақолаи илмӣ дар дигар маҷаллаи илмӣ нашр шудаанд.

Автореферат мазмуни диссертатсияро пурра инъикос намуда, маълумоти заруриро дар шакли мухтасар оид ба диссертатсия дода метавонад.

Диссертатсия дар самти ихтисоси 12.00.01 – Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат, таърихи таълимоти ҳуқуқӣ ва сиёсӣ таҳия шуда, ҷанбаҳои гуногуни масъалаҳои вобаста ба таърихи ташаккулу рушд, ҳифзи манфиатҳои кӯдакон дар қонунгузорию амалқунандаро дар бар гирифта, барои дифои бомуваффақияти самти интихобнамудаи муаллиф гардад.

Норасою камбудихои диссертатсия. Дар катори дастовардҳои эҷодӣ дар рисолаи пешниҳоднамудаи муаллиф баъзе камбудию масъалаҳои баҳсталаб мушоҳида мегардад.

1. Баъзе навгонҳои диссертатсия ба дараҷаи хатми мантиқӣ расонида нашудаанд. Масъалан аз назари муаллиф, мафҳуми кӯдак ба таври зайл баён гаштааст «Кӯдак гуфта шахсе эътироф мешавад, ки ба синни муқараркардаи қонунгузори миллӣ нарасидааст» баҳсталаб буда, такмилро талаб мекунад. Меҳостем, эзоҳи муфассали унвонҷӯро дар масъалаи мафҳуми пешниҳодшуда дар ҳимояи ошкоро фаҳмед.

2. Дар навгони дувоздаҳуми диссертатсия муаллиф иброз менамояд, ки баҳри боз ҳам дар сатҳи дахлдор ҳимоя ва мустаҳкам намудани ҳуқуқи кӯдак пешниҳод карда мешавад, ки Кодекси кӯдаки Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул карда шавад. Аммо муаллиф масъалаи мазкурро ҳамаҷониба бо назардошти қонунгузори амалкунада таҳлил накарда, пешниҳоди худро дар ин самт, аз ҷумла бобати тақмили қонунгузори миллии нишон намодааст.

3. Муаллиф доир ба ҳифзи ҳуқуқҳои меҳнати кӯдакон кайд менамояд, ки фаъолияти Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳуқуқи кӯдак ва мақомотҳои ҳифзи ҳуқуқ, ки назорати иҷрои қонунгузорӣ дар соҳаи меҳнати кӯдаконро ба дӯшдоранд, пурзӯр ва тағйирот дар сохтори онҳо карда шавад. (сах. 203). Аммо, муаллиф бо ишора ба мушкилиҳои зикршуда, танҳо воқеияти мавҷудияти онҳо ва таъсири манфӣ доштани онҳо ба инкишофи рӯҳию ҷисмонии минбаъдаи кӯдак кайд намуда, нисбат ба ҳар як мушкилии мавҷуда ва ё дар маҷмӯъ нисбат ба тамоми онҳо хулосаи таҳлилӣ ва пешниҳоди дахлдори хешро, ки метавонист роҳи ҳалли ин мушкилиҳо гардад ва ё онҳоро бартараф намоянд, манзур накардааст.

Тавсия ва мушкилоти баҳсталабе, ки дар кори эҷодии Шосаидзода Шаҳбоз Шосаид мушоҳида гардиданд, кимати илмии диссертатсияро паст намекунанд ва бо сабаби объективӣ - яке аз рисолаҳои илмии ба забони тоҷикӣ таҳияшуда вобаста мебошад. Диссертатсияи пешниҳодгардида таҳқиқоти илмии таҳассусӣ буда, дар сатҳи хуби илмӣ таҳия гардидааст. Он кори мустақили баохиррасида ва комплексӣ мебошад, ки ба масъалаи мубрами рӯз бахшида шуда, ба як қатор масъалаҳои баҳсталаби илмӣ равшанӣ андохта, роҳи бартараф намудани як қатор муаммоҳои ҳуқуқиро оид ба ҳифзи ҳуқуқу озодиҳо ва манфиатҳои қонунии кӯдакон пешниҳод гардидааст.

Мутобиқати мазмун ва шакли таҳияи диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ. Таҳқиқот саҳми илмии муаллиф дар таҳлилу баррасии яке аз масъалаҳои муҳими илмӣ дар ҷаҳони муосир буда, ба ошкор намудани таъриху ташаккул ва ҳифзи ҳуқуқу манфиатҳои қонунии кӯдакон бахшида шудааст.

Диссертатсияи Шосаидзода Шаҳбоз Шосаид дар мавзӯи «Ташаккул ва инкишофи ҳуқуқи кӯдак дар Тоҷикистон» аҳамияти назарӣ ва амалии илмӣ дар соҳаи таърихи ҳуқуқи инсон ва дигар илмҳои ҳуқуқшиносии таҳқиқоти комил ва баохиррасида мебошад, ки дар он як қатор навгониҳои илмӣ пешниҳод шудаанд. Хулосаю пешниҳодҳои таҳияшуда холигиро дар омӯзиши илмии ин масъалаҳо пурра намуда, барои такмили қонунгузорӣ оид ба мақомҳои махсусгардонидашуда доир ба ҳифзи ҳуқуқи кӯдак ва пешрафти таҷрибаи корӣ имконият фароҳам меоваранд.

Диссертатсия ба талаботи бандҳои 10-12, 14, 16 «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ (дотсент, профессор)», ки бо Қарори

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26-уми ноябри соли 2016, таҳти № 5050 тасдиқ гардидааст, ҷавобгӯ мебошад.

Дар маҷмӯъ, диссертатсия дар мавзӯи «Ташаккул ва инкишофи ҳуқуқи кӯдак дар Тоҷикистон» таҳқиқоти илмӣ мустақилона анҷомёфта ба ҳисоб рафта, дар он натиҷаҳои нави илман асоснок ба даст омадаанд ва мушкилоти мушаххаси илмӣ ҳалли худро ёфтаанд ва муаллифи он – Шосаидзода Шаҳбоз Шосаид барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзоди илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.01 – Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимоти ҳуқуқӣ ва сиёсӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ) сазовор мебошад.

Муқарризи расмӣ

Сарҳодими илми Институти
фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи
ба номи А. Баҳоваддинови Академияи
миллии илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон,
доктори илмҳои ҳуқуқ, профессор

Бобочонзода И.Х.

Ҷумҳурии Тоҷикистон
734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 33
Моб: (+992 93) 510-77-11, (+992 90) 789-11-70
Email: bobojonov_i@mail.ru

имзои Бобочонзода И.Х.-ро тасдиқ мекунам:

Сардори шуъбаи кадрҳои Институти
фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба
номи А. Баҳоваддинови Академияи
миллии илмҳои Тоҷикистон

Кучарова Б.Д.